

> Retouradres 2500ES 's-Gravenhage

President van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Ministerie van Defensie

Den Haag - Plein-
Kalvermarkt.
Kalvermarkt 32
's-Gravenhage
2500ES 's-Gravenhage
www.defensie.nl

Onze referentie

BS2018025723

*Bij beantwoording, datum,
onze referentie en onderwerp
vermelden.*

Datum 12 oktober 2018
Betreft Reactie conceptrapport *Financiële processen JSF,
internationaal samenwerken, nationaal controleren*

Geachte heer Visser,

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de resultaten van het onderzoek *Financiële processen JSF*. Ik dank u voor de waardering die u uitspreekt voor de wijze waarop we onze nationale controle hebben georganiseerd en de erkenning dat mede door onze inzet de Nederlandse betalingen voor de F-35 juist zijn. Zoals u terecht stelt in uw rapport is deze controle niet eenvoudig. Ik ben u erkentelijk voor de wijze waarop uw onderzoek heeft bijgedragen aan het verbeteren van onze nationale controle.

In uw rapport doet u een aantal aanbevelingen. Mede namens de staatssecretaris ga ik daar hieronder op in.

Aanbeveling 1. Passende procedures bij de verdeling van kosten en controles binnen internationale investeringsprojecten

Het F-35 project is het omvangrijkste materieelproject van het Ministerie van Defensie. Ik heb de intentie om de opgebouwde kennis en ervaring met de procedures ten aanzien van de verdeling van kosten en de controle op uitgaven ook aan te wenden bij vergelijkbare toekomstige grote internationale investeringsprojecten.

Aanbeveling 2. Resultaten controles instanties partnerlanden ten behoeve van de eigen verantwoording

Ik onderken dat het van belang is te kunnen beschikken over deze informatie. Voor zover dat mogelijk is, neem ik met interesse kennis van de audits en rapportages vanuit de partnerlanden. Deze informatie neem ik mee in mijn overwegingen binnen het project alsmede de verantwoording voor wat betreft de rechtmatige besteding van gelden.

Aanbeveling 3. Toegang tot informatie voor nationale auditinstellingen

Uw onderzoek heeft ons bewust gemaakt van het ongehinderd ontsluiten van informatie ten behoeve van nationale auditinstellingen. Het vastleggen van die toegang tot informatie nemen we daarom nadrukkelijk mee bij het inrichten van internationale verwervingstrajecten.

Aanbeveling 4. Controle op het kostenverdelingspercentage in call for funds

Jaarlijks betaalt Nederland facturen en contributie gebaseerd op een afgesproken kostenverdelingspercentage. Hoewel Nederland door de in het financiële systeem ingestelde verplichtingengrens nooit te veel kan betalen, neem ik de door u gedane aanbeveling over om het kostenverdelingspercentage dat ten grondslag ligt aan facturen te blijven controleren. Ik zal me derhalve inspannen om de mogelijkheden voor aanvullende controle op het kostenverdelingspercentage te bezien.

Aanbeveling 5. Toekomstige betrouwbaarheid factuurcontroles DCMA/DCAA

De DCMA/DCAA is een auditinstantie die geacht wordt te werken volgens de daarvoor opgestelde Amerikaanse kwaliteitsstandaarden. Uw onderzoek bevestigt dat. Er is op dit moment geen aanleiding om aan te nemen dat de kwaliteit van deze audits zal afnemen.

Aanbeveling 6. Evenwicht in voeding van en besteding uit dollardepots

Nederlandse betalingen worden op een Amerikaanse tussenrekening op naam van de Nederlandse staat gestort. Aan elke betaling ligt een onderbouwing ten grondslag. Nederland voldoet snel aan haar betalingsverplichting mede door de goed uitgewerkte betaalprocedure. Het saldo op de Amerikaanse tussenrekening kan fluctueren en zal naar verwachting door een toename in betalingen in de komende jaren oplopen. Ik hecht er aan te benadrukken dat Defensie blijft streven naar een onderbouwd evenwicht tussen voeding en besteding.

Tot slot

Zoals hierboven blijkt, nemen wij uw aanbevelingen zeer ter harte. Uw rapport heeft het belang van een goede financiële controle bij grote internationale defensiematerieelprojecten onderstreept. De komende jaren is dat eens te meer het geval, omdat wij weer gaan investeren in de modernisering en het versterken van de slagkracht en het voortzettingsvermogen van de Nederlandse Krijgsmacht.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

Drs. A.Th.B. Bijleveld-Schouten